

vlaams
vredesinstituut

1

2

0

5

“Het is niet alleen de rol van het Vredesinstituut om het publieke en politieke debat te informeren, het is ook intrinsiek belangrijk om op basis van correcte informatie te spreken en maatregelen uit te denken,,

Tomas Baum,
directeur

In een column voor MO,
januari 2015*

3 VOORWOORD

**6 Radicaliseringsbeleid in
Vlaanderen: hefboom of hindernis?**

**15 De illegale vuurwapenmarkt
in het vizier**

**20 Honderd jaar WOI.
Halfweg de herdenkingsperiode**

**27 Vlaanderen heeft
een toekomst als vredesentrepreneur**

**33 Evaluatierapport van de
Wetenschappelijke Raad over 2015**

**37 Het Vredesinstituut in 2015:
organisatie & mensen**

VREDE EN VEILIGHEID staan onder druk. Conflicten woeden niet alleen ver weg, maar dringen in deze geglobaliseerde wereld ook voelbaar door tot in onze samenleving. De cijfers spreken boekdelen. Vandaag woeden er 42 internationale conflicten, leven naar schatting 1,5 miljard mensen in fragiele staten of conflictgebieden, en is het aantal dodelijke slachtoffers van gewapend geweld sinds 2008 meer dan verdriedubbeld. De wereld lijkt op drift.

Wereldwijd worden inspanningen geleverd om het tij te keren, maar die inspanningen resulteren onvoldoende. Recente buitenlandse interventies met het oog op meer vrede en veiligheid zijn niet succesvol gebleken, het domein 'vredesopbouw' verkeert in crisis en de legitimiteit en relevantie van de Verenigde Naties worden in vraag gesteld. Deze nefaste ontwikkelingen inzake vrede en veiligheid hebben bijgedragen tot de grootste vluchtelingenstroom sinds de Tweede Wereldoorlog. Ontheemden zoeken niet alleen bescherming in hun eigen regio, maar trekken ook naar Europa voor een veilig onderkomen en een menswaardig bestaan.

Wat betekent dit voor ons? Kunnen we ons permitteren om het werken aan vrede en veiligheid te herleiden tot het handhaven van een bestaande orde? Hoe kunnen we reële bronnen van onvrede wegwerken? Hoe ver reikt onze verantwoordelijkheid? We kunnen deze vragen niet eenvoudigweg terzijde leggen. Wat we doen en wat we nalaten te doen is bepalend voor de toekomst. Er zijn immers geen natuurwetten die de loop van de geschiedenis zullen bepalen.

Vanuit onze geschiedenis is het zinvol om vrijheid als uitgangspunt te nemen en de idee van vrede als horizon, zowel mondiaal als hier bij ons. Concreet betekent dit democratische besluitvorming onderhouden, het respect voor de rechtsstaat garanderen en het internationaal recht versterken. Voor gebruik van dwang of geweld is hier niet veel plaats. Enkel binnen legitieme juridische en politieke kaders – wanneer overleg uitgeput of onmogelijk is – kan dit een instrument zijn.

Beleidsverantwoordelijken staan hierbij voor enorme uitdagingen. Vrede en veiligheid blijven internationale zorgenkinderen, maar ook wat binnen de Europese cocon lang verworven leek, brokkelt de voorbije jaren af. In die woelige context is het meer dan ooit nodig het overzicht te bewaren, analyses te maken, en doordacht en duurzaam maatregelen te nemen. Binnen de brede waaier aan vredesvraagstukken die vandaag aan de orde zijn, levert het Vredesinstituut op een aantal domeinen een belangrijke bijdrage.

Wapens zijn zo'n domein. Het zijn dodelijke geweldsinstrumenten, nodig in handen van democratisch gecontroleerde veiligheids- en defensiediensten en legitiem in handen van burgers onder welbepaalde omstandigheden. Maar ze vormen evengoed een reëel risico en brengen in de verkeerde handen de veiligheid van mensen ernstig in gevaar.

“By co-organizing this yearly COARM-NGO conference, the Flemish Peace Institute clearly shows its added value in bringing the world into the Flemish Parliament and in offering a platform for experts, policy makers and civil society to meet and to discuss issues of peace and security,,

Rik Daems,

Vlaams volksvertegenwoordiger,
Voorzitter van de Commissie
voor Buitenlands Beleid

*Tijdens het openingswoord van
de COARM-ngo conferentie,
juni 2015 in het Vlaams Parlement*

Wapens vormen de rode draad in veiligheidsvraagstukken in het buitenland – als het om wapenexport gaat – en binnenland, bijvoorbeeld in het kader van terrorismebestrijding of preventie van vuurwapendoden. Het Vredesinstituut is het voorbije jaar blijven een faire en neutrale analyse maken van het Vlaams, Belgisch en Europees wapenexport-beleid, en heeft baanbrekend werk verricht over de rol en impact van vuurwapens in onze samenleving.

Gedreven door het politiek en maatschappelijk debat is in 2015 ook (de)radicalisering een werkdomein geworden van het Vredesinstituut. Gedegen analyses en advies daarover vragen tijd en inzet van middelen en die trekt het instituut ook de komende jaren daarvoor uit.

Wat vrede en veiligheid in ons buitenlands beleid betreft, heeft het Vredesinstituut een krachtige voorzet gegeven aan de Vlaamse Regering. Het instituut wil graag mee zijn schouders zetten onder een structurele vredesdimensie in het Vlaams buitenlands beleid, maar daarvoor dienen eerst een aantal geëngageerde politieke keuzes gemaakt door regering en parlement.

Als het over ons verleden gaat, is die keuze voor vrede duidelijk gemaakt in een Vlaams herdenkingsproject voor 100 jaar Eerste Wereldoorlog dat een duidelijke vredesboodschap wil uitdragen. Het Vredesinstituut heeft daarvoor richtsnoeren aangereikt over een historisch verantwoorde omgang met ons verleden die de meerstemmigheid van de geschiedenis laat weerklinken. Aandacht hiervoor blijft aan de orde, ook als het over andere moeilijke episodes van onze geschiedenis gaat.

Na 10 jaar werd het tijd om de vorm van het jaarverslag te herzien en op te frissen. De lezer vindt eerst een aantal thematische bijdragen van medewerkers. Daarnaast bevat het verslag een overzicht van de werking, activiteiten en publicaties van het Vredesinstituut én de evaluatie van dit werk door een internationaal samengestelde wetenschappelijke adviesraad. De financiële werking van 2015 wordt in een apart parlementaire stuk toegelicht. (Stuk 48 - Rekening van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie)

In 2015 werd heel wat strategisch denkwerk verricht voor de verdere uitbouw van de werkzaamheden van het instituut. Thematische verbreding, een meer participatieve aanpak van onderzoek en het intensifiëren van samenwerking en afstemming met het Vlaams Parlement en lokale, regionale, nationale, Europese en internationale beleidsmakers, zijn de speerpunten voor de komende jaren.

Vele actoren werken aan vrede en vrijheid in de samenleving: overheid, middenveld en burgers. In het hart van onze pacificatiedemocratie heeft het parlement een sleutelrol. Het is nodig dat het parlement zijn kerntaken – het politiek debat voeren, decreten maken en de regering controleren – ook ten volle opneemt voor vrede en geweldpreventie, bij ons en in de rest van de wereld. Beschikbaarheid van betrouwbare informatie is daarbij cruciaal.

Tomas Baum, *Directeur*

Deradicaliserings- beleid: Hefboom of hindernis voor gedeeld burgerschap?

De aanslagen in Brussel confronteerden ons heel direct met het geweld waartoe Belgische Syriëstrijders en hun netwerk in staat zijn.

Twee prangende vragen

rezen: waarom is België thuisbasis van honderden Syriëstrijders, en hoe konden ze hier een aanslag plegen? Voor de tweede vraag zijn alle ogen gericht op het Belgische veiligheidsbeleid. Op dit moment woedt een stevig maar noodzakelijk debat over hoe de Belgische veiligheidsdiensten beter informatie kunnen vergaren en interveniëren.

De eerste vraag, naar waarom er zoveel Belgen ten strijde trekken in Syrië en zich aansluiten bij IS, is een vraag naar de oorzaken van terrorisme. En dan komen we uit bij het complexe debat over radicalisering en haar brede voedingsbodem.

LORE
COLAERT

DE VLAAMSE REGERING ontwierp in 2015 een 21-pagina's tellend actieplan voor detectie en preventie van radicalisering. Daarmee sluit de regering zich aan bij andere Europese landen die beleid hebben ontwikkeld om met radicalisering en *foreign fighters* om te gaan. Koplopers van het 'deradicaliseringsbeleid' zijn Denemarken, Nederland, en Groot-Brittannië – waarvan de laatste zelfs een '*minister for countering extremism*' heeft. In Vlaanderen hebben ondertussen een achttal steden een gespecialiseerde 'deradicaliseringsambtenaar,' en kunnen we het aantal hulplijnen en aanspreekpunten radicalisering nauwelijks bijhouden. De regering steunt enkele deradicaliseringsprojecten, en eerstelijns werkers worden door allerlei organisaties gevormd rond het omgaan met signalen van radicalisering.

De mogelijke voedingsbodem van radicalisering is complex en vele vragen liggen nog open. Wie overgaat tot terrorisme heeft doorgaans een heel traject achter de rug. Dieperliggende oorzaken van radicalisering zijn niet eenduidig en zouden te vinden zijn in zowel psychologische kwetsbaarheid, criminaliteit of ander afwijkend gedrag, gezinsproblematieken, als in achterstelling en problematische identiteitsvorming. Daarnaast heeft radicalisering ook religieuze en ideologische aspecten. Zolang er geen duidelijkheid is over de precieze rol van elk van die elementen is voorzichtigheid geboden. De verleiding om slechts één oorzaak aan te wijzen is echter groot: de ene strekking ziet slechts structurele achterstelling als oorzaak, de andere wijst de islam met de vinger.

Profielen van Syriëstrijders zijn divers qua opleidingsniveau en tewerkstelling, waaruit het Vlaams actieplan besluit dat radicalisering 'niet alleen toe te schrijven is aan kansarmoede of sociaal-economische achterstand.' Sommige onderzoekers interpreteren die diversiteit aan profielen evenwel anders, bijvoorbeeld als teken van de bekende paradox dat hoe meer geïntegreerd iemand is, hoe harder het aankomt als men toch op muren van uitsluiting stoot. Of extremistische islam dan een oorzaak is van radicalisering of eerder een laagje legitimatie ná rekrutering, is onderwerp van een nog lopend debat.

Er groeit echter toch een consensus dat een grote *push-factor* voor radicalisering een gevoel is van isolatie, frustratie, van niet bij de samenleving te horen of geen toekomst te hebben, om allerlei – terecht of onterecht gepercipieerde – redenen. Bijgevolg heeft preventief beleid als doel om mensen aan boord te houden van de samenleving.

Het onbehagen rond het thema radicalisering is groot. Daarbovenop komt nu ook de schrik die de terroristen door de straten van Parijs en Brussel joegen. We mogen het debat over de voedingsbodem van radicalisering echter niet uit de weg gaan. Na 22/3 lijkt het nog moeilijker geworden om de moed der analyse op te brengen. Anderzijds is de tijd misschien rijp voor een grondig zelfonderzoek.

Onbedoelde gevolgen

Een blik op het Vlaamse deradicaliseringsbeleid leert ons dat een preventief antwoord op het probleem van radicalisering vele domeinen behelst: onderwijs, welzijn, werk, integratie, jeugdwerk, en levensbeschouwing. Deradicaliseringsbeleid wordt inderdaad meestal geïntegreerd; verschillende domeinen moeten met andere woorden samenwerken. Bovendien wordt het ook best integraal opgezet, wat wil zeggen dat zowel aan brede als aan specifieke preventie moet gedaan worden. Brede preventie pakt alle mogelijke aspecten van de voedingsbodem aan om te voorkomen dat veel mensen vatbaar zijn voor radicalisering. Specifieke preventie richt zich op radicaliserende personen om te voorkomen dat deze overgaan tot geweld.

Het integrale karakter van deradicaliseringsbeleid betekent in het beste geval dat de *sense of urgency* rond Syriëstrijders beleidsmakers wakker schudt. Tijd om na te gaan of het bestaand beleid gedeeld burgerschap al dan niet bevordert, en hoe het zich kan aanpassen aan de superdiverse – maar ook verdeelde en ongelijke – samenleving die Vlaanderen vandaag is.

Het integrale karakter van deradicaliseringsbeleid houdt echter ook een risico in. Goed regulier beleid is de basis voor brede preventie van elke vorm van radicalisering. Als regulier beleid echter eenduidig wordt geïnstrumentaliseerd om aan specifieke preventie te doen van gewelddadig jihadisme kan het nefaste onbedoelde gevolgen hebben, zoals groeiend wantrouwen en polarisering. Om deze onbedoelde gevolgen te begrijpen moeten we van naderbij bekijken welk probleem het deradicaliseringsbeleid precies probeert aan te pakken.

In het Vlaams actieplan vinden we geen definitie terug van het probleem ‘radicalisering.’ De tekst vertrekt echter wel vanuit het specifieke probleem van de Syriëstrijders. Ook het strafrecht geeft ons geen definitie van radicalisering, want (politiek of religieus) radicaal zijn is alsnog niet strafbaar. Het kan zowel positief gekanaliseerd worden, in bijvoorbeeld maatschappelijk engagement, als negatief, in (aanzetten tot) geweld. In het federaal actieplan inzake radicalisme vinden we wel een omschrijving van radicalisering. Het is ‘een proces waardoor een individu of een groep dusdanig beïnvloed wordt dat het individu of de groep in kwestie mentaal bereid is om extremistische daden te plegen, gaande tot gewelddadige of zelfs terroristische handelingen.’ Het gaat dus om een proces dat mogelijks uitmondt in gewelddadig gedrag.

Het specifieke preventief beleid heeft als doel zo vroeg mogelijk in dit proces in te grijpen. Daarvoor is het nodig gericht signalen te detecteren en te melden, door veiligheidsdiensten, agenten die hun wijk kennen, maar ook scholen, jeugdcentra en religieuze verenigingen. Deze samenwerking tussen veiligheids- en sociale diensten is, net zoals bij ander grensoverschrijdend gedrag zoals intrafamiliaal geweld, cruciaal.

Het concept ‘radicalisering’ is echter een *slippery slope*: gedrag en ideeën worden erin beoordeeld op hun kans om uit te draaien op gewelddadige of terroristische handelingen. Dit vraagt een risico-inschatting die niet evident is, gezien de complexiteit van de dieperliggende oorzaken van radicalisering. Op het terrein gaan de alarmbellen dan

ook soms te snel af, en is er sprake van ‘handelingsdrang.’ Bij de gerichte preventie bestaat dus altijd het risico dat er onterecht wordt ingegrepen. Welbekend zijn de gevallen van jongeren met een migratie-achtergrond die onterecht gearresteerd worden vanwege een melding door een ‘waakzame burger.’ Maar ook voor leraren is het moeilijk om uiterlijke vormen van islambeleving niet te verwarren met signalen van radicalisering. Na meldingen door leraren, over leerlingen maar ook bijvoorbeeld over islamleerkrachten, volgt soms een interventie, op school of thuis, soms zelfs door verschillende veiligheidsdiensten. Ook als de melding onterecht was blijft er een stigma rusten op die leerling en zijn gezin of op die islamleerkracht. Te snel melden en interveniëren kan dan ook het wantrouwen tussen burger en overheid, en burgers onderling vergroten. Een belangrijk aandachtspunt bij dit specifiek preventief beleid is dus dat dergelijke maatregelen discreet, proportioneel en gericht zijn, en dat er nazorg is voor wie onterecht werd geïntervieerd.

Dit specifieke preventief beleid vervangt echter de brede preventie die de voedingsbodem wil verkleinen niet. Want indien het specifieke deradicaliseringsbeleid zich op groepen in hun geheel richt, dreigt het de voedingsbodem voor radicalisering te vergroten en de legitimering van terrorisme in de kaart te spelen. In concreto: wanneer jongeren als groep, een hele buurt, alle moslims of mensen met een migratie-achtergrond nu benaderd worden om hen te behoeden voor radicalisering, kan dit wel eens meer bruggen opblazen dan bouwen. Zeker als dit groepen betreft die het gevoel hebben dat diezelfde beleidsmakers hen jaren in de steek lieten.

Als brede preventie tot specifieke preventie wordt vernaauwd kan dit het regulier beleid bemoeilijken. Jeugd- en sociocultureel werk, domeinen die als voorhoede worden gezien in het aanpakken van de voedingsbodem van radicalisering, kunnen in deze tijden van besparingen alle projectgelden gebruiken. Dit leidt tot de situatie dat socioculturele organisaties met elkaar in competitie moeten gaan om met projectgelden voor deradicalisering hun werking in stand te houden. Hiervoor moeten ze bovendien bewijzen dat hun doelgroep een risicogroep is voor radicalisering, wat dan weer schade kan toebrengen aan de vertrouwensband met hun jongeren of gezinnen.

Met andere woorden, een deradicaliseringsbeleid dat regulier beleid te zeer in functie van het detecteren van potentieel gewelddadig gedrag stelt, dreigt polarisering te versterken. Het houdt wantrouwen in stand: tussen burgers onderling, vanwege burgers ten aanzien van de overheid, en van de overheid ten aanzien van de burger. Anti-islambetogingen in Brussel, jonge Molembekenaars die hun woonplaats niet meer op een cv durven zetten, leerlingen die elkaar onderling beschuldigen geen goede moslim te zijn; het zijn allemaal uiteenlopende voorbeelden van groeiende polarisering.

Uiteraard is het Vlaamse deradicaliseringsbeleid niet verantwoordelijk voor die polarisering. De vraag is echter of het deradicaliseringsbeleid polarisering verder voedt of dat het mensen net verbindt. Het specifieke preventief beleid poogt te vermijden dat mensen overgaan tot terrorisme, maar het brede preventief beleid heeft een ander doel, namelijk iedereen aan boord van de samenleving houden. Het deradicaliseringsbeleid moet dus niet enkel geëvalueerd worden op het aantal Syriëstrijders en terroristen. We moeten

ook kijken naar de impact van dit beleid op in hoeverre alle burgers zich thuis voelen in de samenleving. De vraag rijst bijvoorbeeld hoe jongeren het deradicaliseringsbeleid ervaren en percipiëren.

Regulier beleid, aangepast aan diversiteit

Er is nog een andere reden om brede preventie niet te vernauwen tot het detecteren, melden en interveniëren bij gewelddadige radicalisering. Het specifieke deradicaliseringsbeleid biedt namelijk geen antwoord op een bredere uitdaging die naar boven drijft in vele discussies en vormingen over radicalisering, namelijk de uitdaging van het omgaan met diversiteit.

Sommige vormen van gedrag of ideeën zijn namelijk niet gewelddadig maar zorgen wel degelijk voor samenlevingsproblemen. Zo worden leraren bijvoorbeeld geconfronteerd met verhitte discussies op school over het Midden-Oosten, levensbeschouwelijke conflicten tussen leerlingen of racisme. Ook zijn ze op zoek naar hoe ze ouders met een migratie-achtergrond meer kunnen laten participeren aan het schoolgebeuren. In asielcentra moet men uiteenlopende standpunten over het conflict in Syrië kanaliseren zodat ze niet ontsporen, en poogt men verschillende man-vrouw verhoudingen bespreekbaar te maken. Binnen de moslimgemeenschap zoekt men dan weer manieren om de moskeewerking beter af te stemmen op jongeren en komt een discussie op gang over een ‘gematigde’ of ‘normatieve’ islam.

Dit soort maatschappelijke uitdagingen worden niet zomaar opgelost door een melding aan de veiligheidsdiensten, maar zijn wel dagelijkse kost voor eerstelijns werkers. Het onbehagen rond radicalisering is echter zo groot dat er bij dit soort kwesties een soort ‘handelingsverlegenheid’ heerst. Leraren bijvoorbeeld durven bij deze gevoelige thema’s hun algemene expertise rond conflicthantering – denk aan alle bestaande beleidsplannen rond pesten of geweld – niet altijd in te zetten.

Het debat over radicalisering heeft een aantal bredere dynamieken blootgelegd waar het regulier beleid best een antwoord op formuleert. Maar misschien is de tijd rijp om de zeer relevante discussies over deze maatschappelijke conflicten vanaf nu te voeren buiten het specifieke debat over Syriëstrijders. Hetzelfde geldt voor maatregelen zoals een aanbod sociocultureel werk voor jongvolwassenen in achtergestelde buurten, of maatregelen tegen discriminatie, schooluitval en werkloosheid bij jongeren met een migratie-achtergrond. Dit zijn allemaal structurele maatregelen cruciaal voor samenlevingsopbouw. Net daarom hangen ze hopelijk niet af van de versnipperde projectgelden en de focus op het acute probleem van de Syriëstrijders. De *sense of urgency* zal afzwakken als de IS-tentakels op termijn zullen inkrimpen. Maar als we de samenlevingsproblemen in Vlaanderen niet aanpakken, creëren we nu de urgente problemen van de volgende generaties. Dan blijft een brede voedingsbodem bestaan voor als een nieuwe *pull-factor* zich aandient, een nieuwe strijd die onze jongeren verleidt.

Eén van de projecten van het brede deradicaliseringsbeleid in Vlaanderen is het ontwikkelen van een tegendiscours, bijvoorbeeld over een ‘euro-islam,’ om jongeren te overtuigen van de waarde van de democratie. En inderdaad, burgerschap zit niet in de genen

maar wordt best aangeleerd en onderhouden. Maar moeten we zo'n initiatief niet starten met een zelfonderzoek over waarin de huidige democratie misschien tekortschiet; over wat de democratie in realiteit betekent voor diegenen die haar dreigen de rug toe te keren, en wat ze voor hen zou kunnen betekenen? De kans op slagen van een tegendiscours zal afhangen van hoe oprecht die democratie overkomt.

Wat is het antwoord dat een overheid kan bieden op zowel radicalisering als polarisering? Uiteraard moet grensoverschrijdend gedrag aangepakt worden door een performant veiligheidsbeleid. Ook specifieke preventie is nodig, maar dan proportioneel en gericht. Een breder preventief beleid moet dan weer de voedingsbodem voor radicalisering beperken. Als blijkt dat sommige facetten van die voedingsbodem dreigen te vergroten als we het preventief beleid te specifiek focussen op een bepaalde vorm van radicalisering, is voorzichtigheid geboden. Maar aangezien die voedingsbodem hoogstwaarschijnlijk uit vele facetten bestaat mogen we ook geen kansen laten liggen. Daarom moet Vlaanderen verder investeren in alle domeinen die de samenleving samen houden zoals onderwijs, welzijn, jeugd, huisvesting en werk.

VREDESINSTITUUT ACTIVITEITEN 2015

24/02/2015

Lezing 'Over vrede en geweld: een moderne odyssee' in de lezingencyclus Leerstoel Kinsbergen-Studium Generale van de Artesis Plantijn Hogeschool.

03/04/2015

Lezing 'Omgaan met conflicten' in het GO! Atheneum in Oudenaarde

02/10/2015

Lezing 'Urban conflict in capital cities' aan de Universiteit van Pretoria

21-23/10/2015

Gastheer voor de conferentie 'Conflict Matters', van de Evens Stichting, in Brussel

VREDESINSTITUUT PUBLICATIES 2015

Advies over de aanpak van stadsrellen (advies)

07/01/2015

Omgaan met radicalisering - Vier overwegingen bij een Vlaams beleid inzake radicalisering (rapport)

Jorg Kustermans

24/03/2015

*“Ik hoop dat de
gebeurtenissen van
de voorbije maanden
een wake-up call zijn
voor de Belgische
en Europese politiek,,*

Nils Duquet,
onderzoeker

*Over de strijd tegen de illegale wapenhandel,
augustus 2015 op Radio 1*

De illegale vuurwapenmarkt in het vizier

Voor het Vredesinstituut was 2015 in zekere zin 'het jaar van de vuurwapens'. Door eigen pionierswerk in het onderzoek naar vuurwapens én door de

gewelddadige actualiteit stonden wapens, en met name vuurwapens, in het middelpunt van de belangstelling.

Onderzoeker Nils Duquet specialiseert zich al enkele jaren in de materie.

“Naast ons werk over buitenlandse wapenhandel, zijn we ons de voorbije jaren inderdaad ook gaan verdiepen in het thema vuurwapens: de Belgische wapenwet, feiten en cijfers, de illegale markt... Daar bleek weinig of geen onafhankelijke expertise over te bestaan in ons land. Nochtans is het noodzakelijk om op basis van correcte informatie een beleid uit te rollen om het bezit, de handel en het gebruik van vuurwapens te controleren. Die controle is nodig om de veiligheidsrisico's, die toch groot zijn bij zo'n dodelijke producten, te beperken. In het verleden hebben we te vaak gezien dat aan steekvlampolitiek gedaan wordt: na een schietincident worden heel snel maatregelen getroffen waarvan de efficiëntie niet altijd is bewezen.”

INTERVIEW MET
NILS DUQUET

Ook in 2015 was dat het geval, toen nog maar eens bleek dat vuurwapens het favoriete instrument zijn geworden van terroristen om dood en vernieling te zaaien.

Welke impact had dat?

“Na de aanslag in januari op onder meer Charlie Hebdo, op de Thalys in augustus en vooral na de terreur in Parijs op 13 november, is de discussie over vuurwapens in onze samenleving opnieuw in alle hevigheid los gebarsten. Wij zijn in 2015 overspoeld door media-aandacht hierover, niet alleen nationaal, maar vooral internationaal. Van Al Jazeera tot de BBC en van Amerikaanse radiozenders tot Japanse kranten. Iedereen wilde weten hoe die terroristen aan hun zware wapens gekomen waren. De link met België vestigde bovendien de aandacht op de reputatie van ons land als draaischijf voor illegale wapens.”

En is dat zo?

“België is een Europese draaischijf, niet dé draaischijf. We zien dat overal waar zware criminaliteit is, er ook een illegale vuurwapenmarkt is. Dat is dus vooral in grootsteden. Niet alleen in Brussel, maar evengoed in Marseille, Amsterdam of Athene. Die criminele markt is ook waar terroristen hun wapens te pakken krijgen. Het is niet toevallig dat zowat alle daders van de aanslagen een crimineel verleden hebben. Zij hebben de connecties en genieten het vertrouwen om in dat milieu aan wapens te geraken. Jij en ik kunnen niet zomaar aan het Brusselse Zuid-Station op iemand afstappen om een Kalashnikov te kopen. Vertrouwensbanden met het criminele milieu zijn daarvoor cruciaal.”

Je spreekt van Marseille, Athene en andere Europese grootsteden. Is dit een Europees probleem?

“Illegale wapenhandel is bij uitstek een grensoverschrijdend probleem. Hoewel grensoverschrijdend binnen de EU natuurlijk relatief is. Binnen Schengen is er vrij verkeer van goederen, dus illegale wapens circuleren vlot binnen de EU. Er zijn verschillende bronnen waarlangs de illegale markt bevoorrad wordt, zoals diefstal of exportfraude, maar de belangrijkste bron voor de zware wapens is toch de Balkan. Daar woedden in de jaren negentig zware conflicten bij het uiteenvallen van Joegoslavië en vele mensen hebben na het einde van die burgeroorlogen hun wapens niet ingeleverd. Beetje bij beetje worden die verkocht en komen die de EU binnen, vaak in kleine hoeveelheden gesmokkeld in kofferbakken van auto's. Eens binnen de EU zijn ze niet zozeer een nationaal, maar meteen een Europees probleem.”

Hadden de aanslagen van 2015 dan ook een impact op het Europese beleid inzake vuurwapens?

“Ook op Europees niveau bleek de recente terreurdreiging – en met name het feit dat terroristen meer en meer vuurwapens gebruiken – een katalysator voor allerlei beleidsmaatregelen. We hebben gezien dat in eerste instantie gekozen werd voor een verstrenging van de wetgeving. Een aanpassing van de EU Vuurwapenrichtlijn werd versneld voorbereid door de Europese Commissie en ligt nu al ter tafel in het Europees Parlement. Na incidenten wordt vaak voor de, relatief gemakkelijke, weg gekozen van strengere wetgeving. Ook in België was dat het geval na de raid van Hans Van Temsche in Antwerpen in 2006.

Begrijp me niet verkeerd. Het sluitend maken van de wetgeving is een belangrijke factor, ook in de strijd tegen illegale wapenhandel. Hoe sterker het legaal kader, hoe dikker en duidelijker de grens tussen legaal en illegaal. Die grens laat toe te focussen op de illegale handel en lekkage van wapens uit het legale naar het illegale circuit te vermijden. Maar toch is enkel inzetten op regelgeving niet genoeg.”

Wat kan er dan nog meer gebeuren?

“Om echt een gerichte aanpak van de illegale vuurwapenmarkt mogelijk te maken, hebben we een veel beter zicht nodig op het probleem. Wat is de grootteorde van het aantal illegale wapens? Welke bronnen zijn er voor die illegale markt? Welke misdaden worden met welke wapens gepleegd? Het zijn allemaal vragen waar we nog maar een heel fragmentair antwoord op hebben. Een duidelijke vooruitgang in het verzamelen, uitwisselen en analyseren van beschikbare data is dus nodig. Politiediensten zijn daarbij een heel belangrijke actor.

Op basis van een goed beeld van het probleem kan dan een aanpak uitgerold worden. Cruciaal daarbij is de operationele versterking van de bevoegde diensten én het stimuleren van samenwerking van alle betrokkenen, over de grenzen heen. Illegale wapenhandel kent geen grenzen, dus de aanpak moet ook per definitie grensoverschrijdend zijn.”

De focus ligt heel hard op de strijd tegen terreur. Zijn het ook de illegale vuurwapens in handen van terroristen die de meeste slachtoffers maken?

“Laat me eerst een misverstand recht zetten: bij terreuraanslagen worden niet per definitie illegale wapens gebruikt.

Bijvoorbeeld Anders Breivik schoot op het Noorse eiland Utoya in 2011 voornamelijk met wapens die hij legaal als sportschutter en jager in zijn bezit had.

Terreur vormt momenteel zeker een groeiend en reëel veiligheidsrisico, maar de meeste slachtoffers van vuurwapengeweld vallen niet bij aanslagen of mass shootings. In de EU sterven gemiddeld 6500 mensen per jaar aan schotwonden, waarvan 1000 moorden. De rest zijn vooral zelfmoorden. Hoeveel legale of illegale wapens daarbij betrokken zijn is niet geweten. Wel belangrijk om te onthouden is dat het niet alleen gaat om confrontaties in het criminele milieu, maar ook om geweld in huiselijke kring. Het is belangrijk om bij het afkondigen van nieuwe regels dat breder perspectief in rekening te brengen.”

Houdt de nieuwe regelgeving die op EU niveau op komt is daar rekening mee?

“Wel, het terrorisme heeft de aanpassing van de Europese Vuurwapenrichtlijn in een stroomversnelling gebracht, maar men was er al langer mee bezig. De Vuurwapenrichtlijn zorgt dan ook voor een algemeen gedeeld beleid op Europees niveau inzake vuurwapens. Het gaat voornamelijk om het verstevigen en waterdicht maken van het legale kader, maar zoals ik net zei is dat meteen ook een belangrijke eerste stap om de illegale wapens aan te pakken.

De meeste maatregelen die er Europees aan zitten te komen zijn een verdere vooruitgang voor de controle op het bezit, de handel en het gebruik van vuurwapens. Ik denk aan gedeelde standaarden voor het deactiveren van vuurwapens, betere markering en betere registratieregels. Dat zijn maatregelen die een algemeen

VREDESINSTITUUT ACTIVITEITEN 2015

28/01/2015

Bijdrage over illegal wapenhandel
op event 'European Jihadists' in
het Europees Parlement

27/03/2015

Expertenseminar 'Guns and governance'
i.s.m. PRIO en Bradford University

21/04/2015

Lezing 'Europese wapenhandel'
bij Vredesactie

29/05/2015

Gastheer voor de jaarlijkse
COARM-ngo conferentie, i.s.m. o.a. de
Europese Commissie en Saferworld, in
het Vlaams Parlement

03/06/2015

Panel discussie 'Targeted action:
understanding gun violence and
developing policy aimed at preventing
gun violence and coping with its
consequences' in de United Nations
Headquarters in New York

25/06/2015

Seminar 'Firearms and Violent Deaths
in Europe' in het Vlaams Parlement

13/07/2015

Bijdrage 'Terrorism threats to EU internal
and external security from illicit traffic-
king of SALW' op de Fourth Consultative
Meeting of the EU Non-Proliferation
Consortium in Brussel

04/11/2015

Bijdrage aan de conferentie 'Current
security situation in Bosnia and
Herzegovina' (UNDP, OSCE, DCAF en
NATO) in Vitez

05/11/2015

Gastles 'Firearms and violent deaths in
Europe' aan de Universiteit van Sarajevo

17/11/2015

Seminar 'The future of nuclear
(dis)armament', i.s.m. SIPRI,
in het Vlaams Parlement

04/12/2015

Slotwoord op de Politeia Studiedag
'Politiebewapening' in Mechelen

08/12/2015

Gastles 'Arms trade: the rules of the
game' aan de Universiteit Antwerpen

effect hebben, maar ook specifiek de toe-
gang van terroristen tot vuurwapens kan
beperken. Vergeet niet dat bijvoorbeeld
Coulibaly – die de aanslag op de Joodse
supermarkt pleegde in januari 2015 –
schoot met een geneutraliseerd wapen dat
legaal gekocht was in Slovaakse. Men was
er blijkbaar in geslaagd dat wapen na
aankoop opnieuw schietklaar te maken.
Dat toont aan dat bijvoorbeeld gelijke en
strengere Europese regels voor de-activatie
meer dan ooit nodig zijn.”

Wat zal de concrete impact zijn van de nieuwe Europese regels voor Vlaamse wapenbezitters?

“De lat ligt in ons land al vrij hoog met de
Wapenwet van 2006. België heeft ook een
goede reputatie wat het deactiveren van
wapens betreft: de Proefbank in Luik han-
teert hoge standaarden. Mogelijk zullen
jagers en sportschutters wel gevolgen voelen
door nieuwe regels over bijvoorbeeld
registratie van wapens. En er is één aspect
in het voorstel dat de Europese Commissie
op tafel heeft gelegd dat een echt grote
impact zou kunnen hebben en nogal con-
troversieel is: het verbieden van bepaalde
semi-automatische wapens die lijken op
automatische wapens. Denk bijvoorbeeld
aan halfautomatische Kalashnikovs.
Heel wat sportschutters hebben momen-
teel zo'n wapens en zouden die dus
moeten inleveren. Hier loopt de Europese
Commissie wellicht wat te hard van stapel.
Ten eerste is 'lijken op' wel heel vaag en
zouden duidelijke criteria nodig zijn.
Ten tweede zou het beter zijn eerst een
inschatting van de impact van zo'n
maatregel te maken. Het is bijvoorbeeld
onduidelijk in welke mate zo'n legale,
semi-automatische wapens een echt
veiligheidsrisico vormen. Daarover is
duidelijkheid nodig om niet te verzanden

in symboolpolitiek. De kans bestaat dan ook dat deze maatregel het niet haalt in de uiteindelijke aanpassing van de Vuurwapenrichtlijn.”

Wat zie jij als de grootste uitdagingen op vlak van vuurwapens voor de toekomst?

“Wat wetgeving betref zit het in de meeste Europese landen, en ook in België, onder-tussen wel goed. Een aantal details daar-gelaten, hebben wij een stevige Wapenwet die het bezit van vuurwapens beperkt tot wie daar een reden toe heeft en bovendien verantwoord met wapens kan omgaan. Dat is heel belangrijk, want in ons onder-zoek hebben wij gezien dat een strikte wapenwet weldegelijk impact heeft. We zien niet alleen minder vuurwapendoden, maar ook minder doden in het algemeen.

De grootste uitdagingen die voor ons liggen gaan over de strijd tegen de illegale wapenhandel en dan moet ik terugkomen op de twee elementen die ik daarnet reeds vermeldde: zicht krijgen op het probleem, en operationele capaciteit en samenwerking. Wat het Vredes-instituut betreft, zullen we de komende tijd zowel op Vlaams, Belgisch als Europees niveau volop inzetten op het in beeld brengen van de illegale wapenhandel. Het gaat dan over de aanvoer van illegale wapens, de verschillende afnemers, de prijzen, de aantallen, enz. Met ons onder-zoek daarover hopen we een reëel veiligheidsrisico in onze samenleving te helpen indijken.”

—

**VREDESINSTITUUT
PUBLICATIES 2015**

Illegale vuurwapens in België
(factsheet)

15/01/2015

—

Gun Control in Belgium (rapport)
Nils Duquet & Maarten Van Alstein

03/03/2015

—

De impact van wapenwetgeving op mortaliteit in België (factsheet)

04/03/2015

—

Advies over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering over de wapenhandel in 2013 (advies)

05/03/2015

—

Firearms and violent deaths in Europe
(rapport)

Nils Duquet & Maarten Van Alstein

25/06/2015

—

Vuurwapens en vuurwapendoden in Europa (docuclip)

25/06/2015

—

Vuurwapens en vuurwapendoden in de EU (factsheet)

25/06/2015

—

SIPRI Yearbook 2015 - Samenvatting in het Nederlands (rapport)

30/09/2015

—

Vlaamse buitenlandse wapenhandel 2014 (rapport)

Sara Depauw & Nils Duquet

17/12/2015

—

Advies over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering over de wapenhandel in 2014 (advies)

17/12/2015

—

Honderd jaar WOI. Halfweg de herdenkingsperiode

Op 21 april 2015 vond een opmerkelijk concert plaats in Flagey in Brussel. In 'Distortion, a Hymn to Liberty' brachten Dirk

Brossé, Jef Neve en Sioen een "mozaïek van unieke sferen, pakkende emoties en geraffineerde klankkleuren" ter herdenking van de Eerste Wereldoorlog. In de aanloop naar de periode '100 jaar Eerste Wereldoorlog', had de Vlaamse overheid de artiesten gevraagd samen een werk te componeren voor een herdenkingsconcert. Bedoeling was "... harten beroeren en emoties losweken. We willen mensen laten inzien en doen begrijpen. Ter nagedachtenis van hen die stierven, ter lering voor hen die de oorlog herdenken."

**MAARTEN
VAN ALSTEIN**

HET GEHELE CONCERT was gewijd aan oorlog, vrede en vrijheid. Brossé componeerde een ode aan de vrede (*Pace*) en zette een gedicht van Dadaïst Tristan Tzara op muziek “om de absurditeit van het ontstaan van vele oorlogen te onderstrepen”. Hij voerde ook het lied *I Didn't raise My Boy to Be a Soldier* op van Alfred Bryan als “de verpersoonlijking van alle moeders van wie de zonen worden geofferd in de oorlog. Soms als held, meestal als slachtoffer”. Neve ging aan de slag met de vragen die zich aan het einde van de oorlog opdrongen: “Kon de soldaat zijn helm voorgoed afwerpen en terug naar huis? Kon de bange burger zijn schuilplaats voorgoed verlaten?”. Singer-songwriter Sioen schreef voor het concert zes nummers, “niet vanuit een afstandelijk of beschouwend perspectief, maar vanuit de emoties die een mens tijdens een oorlog meemaakt”. *Distortion* gaat bijvoorbeeld over de traumatische impact van oorlog. In *My Last Post* schrijft een soldaat een laatste brief naar zijn geliefde en *Over the Hills* eindigt met “Let's defuse the bomb once and for all”.

Vlaanderen zet massief in op het herdenkingsproject ‘100 jaar Eerste Wereldoorlog’. Het heeft grote infrastructuurwerken tot een goed einde gebracht en ondersteunt royaal actoren in het herdenkingsveld (musea, middenveldorganisaties, toeristische stakeholders, etc.). Ook internationaal profileert de Vlaamse overheid zich op dit thema. Herdenkingen die door de Vlaamse overheid zélf worden getrokken en georganiseerd zijn eerder schaars, een bewuste keuze om vooral de actoren in het veld te mobiliseren. In die zin was ‘*Distortion, a Hymn to Liberty*’ een belangrijk officieel Vlaams herdenkingsinitiatief. Staten zoeken voor hun officiële herdenkingsmomenten vaak hun toevlucht tot ceremonies waar de strijdkrachten de eerste viool spelen. Vlaanderen – dat als sub-statelijke actor geen leger heeft – bracht een artistiek statement in stelling als “belevingsgericht evenement”.

De initiatieven in de eerste helft van de eeuwherdenking zijn nauwelijks bij te houden, of ze nu artistiek, historisch of ceremonieel waren, of ze nu lokaal, nationaal of internationaal waren. Het is dan ook moeilijk een eenduidige tussenstand op te maken van de richting die al deze initiatieven uitgingen. Maar een gemiddelde doorsnede van de initiatieven wijst op een gemene deler waar het herdenkingsconcert van de Vlaamse overheid exemplarisch voor is. Het algemene narratief dat tot nu toe rond de herdenking hangt is er een van de zinloosheid van de oorlog, de focus op slachtoffers en het trauma dat blijft hangen. De korte impressie van de officiële herdenkingshymne in Flagey spreekt wat dat betreft voor zich. Uit het discours van absurditeit, slachtofferschap en trauma komt vaak één boodschap naar voor, recht toe rechtaan: Nooit meer oorlog!

‘Nooit meer oorlog’, wie kan daar tegen zijn? Het pacifistische karakter van onze oorlogsherdenking is vanuit moreel oogpunt alleen maar toe te juichen. Een herdenking in het licht van vrede is bijzonder waardevol en kan vandaag een belangrijke bijdrage leveren aan ons samenleven, lokaal en mondiaal. De kwestie is: benutten we het potentieel van een vredegerichte herdenking volledig door een eenzijdige focus op de vermeende zinloosheid en het slachtofferschap van een voorbij conflict aan te wenden voor een utopische oproep tot eeuwige vrede? In het licht van deze vraag wil ik twee kritische kanttekeningen plaatsen bij de pacifistische oorlogsherdenking zoals die de afgelopen

jaren vorm kreeg in Vlaanderen. Met als bedoeling: het moreel-politiek én educatief potentieel van vredegerichte oorlogsherdenkingen aan kracht doen winnen.

Ten eerste zijn de narratieven die momenteel de boventoon voeren in de Vlaamse herdenkingsinitiatieven vanuit historisch oogpunt te eenzijdig. Ze doen geen recht – om niet te zeggen onrecht – aan de historische complexiteit van ons oorlogsverleden. Om echt te leren uit de geschiedenis – en zeker met het oog op vrede – moet de geschiedenis beschikbaar en bespreekbaar zijn in al zijn facetten. En daar horen weerbarstigheden bij. Daar horen dingen bij die we misschien liever niet horen, die ons onbehaaglijk doen voelen. Daar horen zeker ook dingen bij die in tegenspraak lijken te zijn met het bekende verhaal van de absurde en traumatiserende oorlog. Denk bijvoorbeeld aan de historische vaststelling dat de oorlog voor velen wél betekenis had. Denk aan de geweldsfascinatie van zo vele kunstenaars en intellectuelen in de *Belle Epoque*, een fascinatie die ze tijdens – en ook na – de oorlog zeker niet allemaal kwijt speelden. Denk aan het routinueze karakter dat geweld kon krijgen, of aan het feit dat ook gewone mensen – mensen zoals u en ik – in staat waren tot gruwelijk geweld. En denk bijvoorbeeld ook aan de koloniale dimensies van de oorlog, die tot vandaag de orde der dingen blijven bepalen... Het volledige plaatje vanuit historisch perspectief mag dan complex en moeilijk zijn, het zorgt voor een eerlijke omgang met onze geschiedenis én dijt het gevaar in voor een eenzijdige instrumentalisering. De geschiedenis eenzijdig in het licht van een oproep tot vrede plaatsen is immers even instrumentaliserend als ze aanwenden voor een nationalistisch discours of oorlogsretoriek.

Ten tweede dreigt de eenzijdige slachtofferretoriek en de alomtegenwoordige klemtoon op de zinloosheid van de oorlog het kritisch potentieel van een herdenking als die van de Eerste Wereldoorlog te ondergraven. Standaardformules en standaardboodschappen die slechts in lichte variaties keer op keer herhaald worden, fnuiken de relevantie van onze geschiedenis en de manier waarop we ermee omgaan. De herdenking draagt meer in zich dan het snel en eenduidig proclameren van de 'Nooit Meer Oorlog' boodschap. Ze kan ook diepere bronnen aanboren, en aanzetten tot kritische vragen en reflecties over wat geweest is, wat is en wat nog moet komen. In vele herdenkingen kijken we louter verschrikt en mede-lijdend naar het verleden om dan sloganesk onze hoop te vestigen op een verre, vredevolle toekomst. Als we daarentegen kritisch en zonder oogkleppen naar ons complex verleden kijken, dringen zich vragen en dilemma's op die ons helpen inzicht te krijgen in hoe we vandaag moeten handelen inzake oorlog en vrede.

Neem nu de oorlog in Syrië. Een bloedig, actueel conflict waar in bestaande herdenkingsmomenten weldegelijk naar verwezen wordt. De boodschap sluit meestal aan bij het heersende narratief: "De Eerste Wereldoorlog was vreselijk en absurd, alle oorlogen zijn vreselijk en absurd, ook die in Syrië. Uit het verleden zouden we moeten leren: nooit meer oorlog!" Hoe waardevol die boodschap ook is, hoezeer we die ook onderschrijven, in welke mate vergroot die ons inzicht in wat er in Syrië gebeurt? Hoe brengt die ons enigszins dicht bij pistes voor oplossingen?

VREDESINSTITUUT ACTIVITEITEN 2015

21/04/2015

Toespraak op de vernissage van 'The Course of History' van Bart Michiels in het Concertgebouw van Brugge

24/04/2015

Lezing op de conferentie 'Een eeuw massavernietigingswapens: genoeg!' van de Stad Ieper en Mayors for Peace in Ieper

18/05/2015

Bijdrage op het seminar 'How to deal with the competition, confrontation and confusion of memories?' van RCN Justice & Démocratie in Brussel

09/08/2015

Nabeschouwing na de filmvertoning van 'The Bomb' (over Hiroshima) in het Vredescentrum in Antwerpen

24/09/2015

Paper presentatie op de 9th Pan-European Conference on International Relations van de European International Studies Association in Sicilië

01/10/2015

Lezing 'De Groot Oorlog voorbij: nalatenschap en verbeelding' aan de Zuid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns in Pretoria

26/10/2015

Lezing 'History from the grave: politics of memory in exhumations of mass graves from the Spanish Civil War' aan de KULeuven

10/11/2015

Elfnovemberlezing door Philipp Blom en concert van Het Collectief in Ieper, i.s.m. In Flanders Fields Museum en Stad Ieper

17/11/2015

Lezing 'Geschiedenis uit het graf: politiek van herinnering in opgravingen van massagraven van de Spaanse Burgeroorlog' op de tenstoonstelling Post Mortem in Gent

VREDESINSTITUUT PUBLICATIES 2015

Elfnovemberlezing
Philipp Blom
10/11/2015

Een blik op onze geschiedenis in al zijn complexiteit werpt deze pertinente vragen en dilemma's niet alleen wél op, ze belooft ons ook diepgaandere inzichten te verschaffen. Bijvoorbeeld over wat mensen ertoe aanzet om voor een ideaal de wapens op te nemen en te vechten tot de dood. Over hoe structuren mensen kunnen vasthouden in een gewelddadige dynamiek. Ze dwingt ons, belangrijk, ook de moeilijke vraag op te werpen wanneer gewelddadig ingrijpen wel gerechtvaardigd kan zijn, bijvoorbeeld in de vorm van een humanitaire interventie of om een dreiging zoals die van IS te bestrijden. Door dergelijke inzichten en dilemma's op te werpen, krijgt de geschiedenis werkelijk een actuele betekenis. En worden we misschien beter in staat gesteld te 'leren uit het verleden'.

Een complexe lezing van de geschiedenis aanwenden in onze herdenkings- en herinneringspraktijk is niet de gemakkelijkste weg. Het werkt een pijnlijk verleden naar boven, het kan spoken doen ontwaken die ons achtervolgen, en het confronteert ons met verantwoordelijkheden en schuld. Maar enkel door de complexiteit onder ogen te zien, kunnen we ons vandaag laten inspireren.

Wij hebben geen glazen bol, maar zelfs nog maar halfweg deze herdenkingsperiode 2014-2018 kunnen we al een volgende herdenkingsperiode zien gloren. De bloedige twintigste eeuw zal ons ook na 2018 niet los laten: het verdrag van Versailles, de Grote Depressie, de opkomst van Hitler, de Tweede Wereldoorlog,... Daarbij zwellen ook de bestaande narratieven over die periode aan. Het is meer dan waarschijnlijk dat twee boodschappen de boventoon zullen voeren. De eerste is dat de Europese Unie als vredesroos ontsproten is aan de

puinhoop na de Tweede Oorlog. De tweede is dat het Westen moest vechten voor vrede, “anders waren we nu allemaal nazi’s”. Het zijn twee narratieven die een belangrijke kern van waarheid bevatten, maar die opnieuw dreigen de complexiteit van de geschiedenis – en het volle kritische potentieel van dat moeilijke oorlogsverleden – onvoldoende recht te doen.

Wat de voorlopige tussenstand van de herdenkingsperiode van de Eerste Wereldoorlog ons moet leren is dat Vlaanderen inderdaad een bijzonder project uit de grond heeft gestampt. Weinig andere door de overheid gesuperviseerde projecten overstijgen het militaristisch en nationalistisch overwinningsdiscours. Maar anderzijds is er nog veel marge om beter te doen en de omgang met ons verleden te verdiepen. Het gesprek aan de onderhandelingstafel van de geschiedenis mag opgepookt. Laat ons elkaar en onze geschiedenis dieper in de ogen kijken. Richting 2018 en daarna mag de Vlaamse herdenkingshymne wat dissonanter, weerbarstiger en verontrustender klinken.

—

Vlaanderen heeft een toekomst als vredesentrepreneur

Vrede en veiligheid. Het zijn begrippen waar overheden graag mee uitpakken als ze hun buitenlands beleid verantwoorden. Vaak worden

ze – bijna op automatische piloot – in de mond genomen als vage motivatie voor politieke beslissingen, of het nu over de inzet van gevechtsvliegtuigen of over de richting van onze ontwikkelingssamenwerking gaat. Referenties naar democratische waarden en het belang van respect voor mensenrechten worden even vanzelfsprekend meegenomen in speeches over vroeger en nu. De precieze relatie tussen de concrete beslissingen en de containerbegrippen vrede en veiligheid wordt zelden uitgelegd, maar als vanzelfsprekend aanvaard.

Concrete projecten of subsidies – vaak ad hoc – moeten de bewijslast dragen dat het buitenlands beleid in zijn geheel weldegelijk gericht is op geweldpreventie, conflicthantering, democratisering en dies meer. Een forse cheque tijdens een mediagenieke fondsenwerving voor een humanitaire crisis is daarvan een schoolvoorbeeld.

WIES
DE GRAEVE

VREDE EN CONFLICTHANTERING structureel en waarachtig een plaats geven in het beleid van een land of regio is veel minder vanzelfsprekend. Het zijn vage doelen die moeilijk te operationaliseren zijn, en anderzijds zijn er veel praktische, economische en andere bezwaren tussen de vredesdroom en –daad. Nochtans is een nieuwe, innovatieve en duurzame aanpak nodig. 2015 betekende op vele vlakken een dieptepunt als het op vrede en veiligheid aankomt. Op globaal vlak hebben onder meer de Arabische opstanden het Midden-Oosten in lichterlaaie gezet, lopen de spanningen tussen het Westen en Rusland op en blijft Afrika worstelen met aanhoudend conflict. In Mexico vallen bij crimineel geweld evenveel (onschuldige) slachtoffers als in een reguliere oorlog en in Zuid-Oost Azië lopen de spanningen op over decennia-oude territoriale kwesties. In eigen land heeft de terreurdreiging geweld akelig dichtbij gebracht, groeit de polarisering op etnische, religieuze en sociale breuklijnen, en confronteert een grote vluchtelingenstroom ons met de precaire mondiale toestand. Men zou voor minder nadenken over structurele en duurzame oplossingen, niet alleen mondiaal en Europees, maar ook op nationaal en regionaal vlak.

Internationaal zijn de voorbije decennia veel inspanningen gedaan om vrede en veiligheid structureel te verankeren. Denk aan de Verenigde Naties, het Internationaal Humanitair Recht of de vredesdimensies van de EU. Er bestaat zelfs een heuse – wat men noemt – internationale vredesarchitectuur. Die constructies blijven tot op vandaag het verschil maken in miljoenen mensenlevens, maar ze blijken niet altijd in staat om een antwoord te bieden op nieuwe uitdagingen, zoals duurzame oplossingen voor intrastatelijke conflicten, regionale oplopende spanning of transnationale terreur. Op het terrein heerst al te vaak een weinig efficiënte aanpak door expats in afgeschermd compounds, wordt te weinig met lokale noden rekening gehouden en struikelen actoren soms over elkaars voeten.

In eigen land blijft het Belgisch buitenlands beleid vooral hangen in algemene statements over vrede en veiligheid. Concrete invloed van die begrippen op het beleid is moeilijk te vinden, laat staan een structurele visie met een uitgewerkte strategie. Exemplarisch is hoe het de Dienst Vredesopbouw van de FOD buitenlandse zaken is vergaan. Die Dienst werd opgericht in 2006 om een structurele vredesdimensie toe te voegen aan ons buitenlands beleid onder de vorm van concrete, langdurige projectsteun. Een blik op de evolutie van het budget van deze dienst spreekt boekdelen: van 30 miljoen euro in 2008 tot 1 miljoen euro in 2015. Vandaag zijn we zover dat de Dienst niet meer bestaat. Twee ambtenaren wachten tot de laatste projecten afgerond zijn om het licht definitief uit te knippen. Het budget van de dienst is ondertussen ondergebracht in een budgetlijn die ter beschikking staat van de minister om ad hoc steun te verlenen aan humanitaire projecten. Die laat overigens niet na dat te doen, bijvoorbeeld bij een bezoek aan een vluchtelingenkamp aan de Turks-Syrische grens onder het oog van de massaal meegereisde pers.

Als Belgische deelstaat is Vlaanderen geen eiland in de woelige wereld: hoe Vlaanderen zich verhoudt tot de wereld raakt aan de mondiale toestand en omgekeerd dringen

mondiale veiligheidsvraagstukken door tot op regionaal niveau. De Vlaamse overheid voert een buitenlands beleid op basis van het principe 'in foro interno, in foro externo': waar Vlaanderen binnenlands voor bevoegd is, daarvoor is het ook buitenlands bevoegd. Economie, onderzoek, landbouw, onderwijs, mobiliteit,... het zijn beleidsdomeinen die een belangrijke en concrete rol spelen in internationale relaties. Op sommige vlakken is het Vlaams beleid bijzonder actief: er wordt vooral in commerciële en economische belangenbehartiging geïnvesteerd. Dat is op zich een goede zaak voor de ontwikkeling van onze regio, maar een voldragen buitenlands beleid omvat meer.

In 2015 werd deze ambitie ook als dusdanig vertolkt door de Vlaamse minister-president Geert Bourgeois, ook bevoegd voor buitenlands beleid. Naar aanleiding van de Vlaamse Feestdag kondigde hij aan dat de huidige Dienst Internationaal Vlaanderen zal worden omgevormd tot een volwaardig ministerie van Buitenlandse Zaken. Bedoeling is het 'in foro interno, in foro externo'-principe, waarbij vakministers ook verantwoordelijk zijn voor de buitenlandse aspecten van hun bevoegdheden, meer te stroomlijnen en zo het Vlaams buitenlands beleid, en Vlaanderen in het buitenland, meer een eigen smoel te geven.

Dat zou een vredessmoel kunnen zijn. Geïnspireerd door zijn regionale geschiedenis, hecht Vlaanderen immers bijzonder belang aan vrede en conflicthantering in het beleid dat het voert, in de eigen regio en in het buitenland. Dat is alvast een vaak gehoorde boodschap in het licht van de herdenking van 100 jaar Eerste Wereldoorlog. Vlaanderen gaat voor een kwaliteitsvol herdenkingsproject dat een duidelijke vredesboodschap uitdraagt en dat ook de link legt naar vandaag en morgen. Vlaanderen vindt vrede dus belangrijk. Ook het Vredesinstituut is daar overigens een exponent van.

Om concreet vorm te geven aan een structurele vredesdimensie in zijn actuele, volwaardige buitenlands beleid zou Vlaanderen stevig moeten staan op twee benen. Die benen kunnen onze regio ver brengen.

Het eerste been is om op basis van een geëxpliciteerde visie vrede, veiligheid en conflicthantering structureel te verweven in alle beleidsdomeinen: van onderwijs over economie tot landbouw. Waarom geen injectie van een structurele vredesdimensie in het bestaande FIT netwerk? Of de bestaande expertise over conflicthantering in internationale onderwijsnetwerken valoriseren? Die brede aanpak sluit nauw aan bij het opzetten van een volwaardig ministerie van Buitenlandse Zaken. Beleidscoördinatie vanuit vredesperspectief zou een kolffe naar de hand van het nieuwe ministerie zijn. Een uitgewerkte basisvisie op vrede kan het omvattende normatieve kader, het waardenfundament vormen van de verdere ontwikkeling van het Vlaams buitenlands beleid. Dat moet een engagement zijn van de uitvoerende macht, maar vooral ook van het parlement en de bredere samenleving. Een participatief traject om tot zo'n normatief kader te komen kan de body én het draagvlak van het Vlaamse buitenlands beleid aanzienlijk verstevigen.

Een dergelijke aanpak is echter ook niet zonder risico. Een vaag engagement kan zich beperken tot het louter afvinken van algemene aandachtspunten. Vandaar dat een structurele verankering en coördinatie over de beleidsdomeinen heen zo noodzakelijk is. Een tweede valkuil is dat vrede vertalen in alle beleidsdomeinen kan verzanden in een erg breed vredesconcept. Het 'nauwe' vredeswerk dat gericht is op het oplossen of voorkomen van gewelddadig conflict is echter ook vaak specialistenwerk. En Vlaanderen heeft zo'n specialisten in onder meer conflicthantering, diplomatie, traumabehandeling of opbouw van democratische staatsstructuren. Vandaar dat het belangrijk is ook te kunnen steunen op een stevig tweede been.

Het tweede been bestaat erin een eigen gespecialiseerde positie in te nemen in het brede en druk bevolkte veld van vredesopbouw en conflicthantering. Op basis van een erkende specialisatie kan Vlaanderen zo in concrete interventies een verschil maken. Denk aan de aandacht van de Nederlanders voor mensenrechten of de betekenisvolle rol van de Noren in het diplomatiek oplossen van conflicten.

Het Vredesinstituut heeft in 2015 die aanpak van expertiseontwikkeling en -inzet grondig en heel concreet tegen het licht gehouden. Aanleiding was een vraag uit 2014 van de toenmalige minister-president aan het Vredesinstituut om een blauwdruk voor een 'Vlaams Trauma en Transformatienetwerk' te maken. Op 4 november 2013 was de oprichting reeds bekend gemaakt van een netwerk dat de Vlaamse academische expertise inzake traumabehandeling, vredesopbouw en conflicthantering wereldwijd moest valoriseren. De publieke lancering gebeurde tijdens een door de Vlaamse overheid georganiseerd Internationaal Vredessymposium. Dat symposium vond plaats in het kader van de herdenkingsplechtigheden rond de Eerste Wereldoorlog. Het gaf een podium aan een aantal Nobelprijswinnaars voor de Vrede om te spreken over de rol van wetenschap in traumabehandeling en de transformatie van samenlevingen. Tijdens het event kreeg de lancering extra gewicht in een door aanwezige prominenten – Betty Williams, Frederik Willem de Klerk, Leymah Gbowee – ondertekende intentieverklaring. Aan tromgeroffel dus geen gebrek, maar daarmee is er nog geen functionerend netwerk.

Voor de structurele ontwikkeling van een Vlaamse niche in het vredeswerk zijn verschillende pistes mogelijk. Het Vredesinstituut heeft er één concreet uitgewerkt: die van een experten-netwerk dat zijn expertise valoriseert door het beleid te informeren én concrete interventies te doen. Expert die de beleidsontwikkeling omtrent vredesopbouw en conflictpreventie informeren, sluit aan bij de eerder toegelichte piste om een vredesbeleid in alle beleidsdomeinen te integreren. Bovendien kan een experten-netwerk aan beleidsondersteuning en academische diplomatie doen. Denk concreet aan ondersteuning vanuit conflicthanteringsoogpunt bij buitenlandse (vaak economische) missies. Of denk aan ondersteuning van het Vlaamse diplomatieke netwerk bij de EU, de Oeso of de Raad van Europa. De meest praktische en reële component van een experten-netwerk is het bundelen van specifieke expertise en die inzetten voor projectmatige interventies in het buitenland op het vlak van conflictpreventie en vredes-

opbouw. Dat kan gaan om academische capaciteitsversterking maar ook om initiatieven op 'grassroots' niveau. Op die manier kan Vlaanderen zijn zonen en dochters uitsturen om op basis van expertise het verschil te maken én een complementaire positie in te nemen in de internationale vredesscene.

Voorlopig zijn geen van de twee benen uit de sloffen geschoten. Noch het vormgeven van een visie op vrede die het normatief kader voor het buitenlands beleid kan vormen, noch het uitrollen van een netwerk dat in de praktijk een verschil maakt. Het blijft dus afwachten waar op de prioriteitenlijst vrede en veiligheid staan. In de retoriek heel hoog, in de praktijk blijft het een vraagteken. Budgettaire overwegingen zijn een vanzelfsprekend struikelblok bij het ontwikkelen van nieuw beleid, maar in deze is het vooral een kwestie van de manier waarop gepland beleid wordt vormgegeven, in casu het ministerie van Buitenlandse Zaken.

In zijn beleidsbrief Buitenlands Beleid 2015-2016 kondigde minister-president Geert Bourgeois aan dat hij op basis van het werk van het Vredesinstituut zal bekijken hoe vredesopbouw structureel kan worden opgenomen in het Vlaams buitenlands beleid. De noden zijn hoog en de opties liggen vandaag binnen handbereik: een fors initiatief zou Vlaanderen niet alleen met de vredesidee in een ver verleden verbinden, maar ons ook in toekomst op de kaart zetten als vredesentrepreneur.

VREDESINSTITUUT ACTIVITEITEN 2015

05/02/2015

Academische zitting 'Vrede en democratie: vreedzaam vechten?' in het Vlaams Parlement

18/02/2015

Paper presentatie 'Practical knowledge as a theory of war and peace' op ISA's 56th Annual Convention in New Orleans

02/06/2015

Lezing 'The Belgian Diplomatic Elite and the League of Nations' op het seminar 'International Law and Arbitration' aan de Universiteit Antwerpen

29/09/2015

Seminar 'Wapens neer: ontwapening als voorwaarde voor demobilisatie en re-integratie in conflictgebieden', tijdens de Vlaamse Vredesweek in het Vlaams Parlement

26/11/2015

Bijdrage aan conferentie 'Towards an international Strategy against ISIS' bij de Vereniging van de Verenigde Naties in Brussel

17/12/2015

Gastles over 'Ambigüiteit in de internationale betrekkingen' aan de Universiteit Antwerpen

VREDESINSTITUUT PUBLICATIES 2015

Vreedzaam vechten - (lezing)

Hans Achterhuis

05/02/2015

Opinies over Defensie: buitenlandse missies en een Europees leger (factsheet)

25/01/2015

Vredesopbouw en conflictpreventie in het Vlaamse buitenlandbeleid (rapport)

Didier Verbruggen

09/09/2015

VREDESINSTITUUT 2015 IN CIJFERS

16

Publicaties met onderzoek en advies

9

Eigen activiteiten met meer dan 800 aanwezigen

25

Inhoudelijke bijdragen op Vlaamse en internationale fora

7

Nieuwsbrieven naar 1.500 contacten

17.837

Bezoeken op www.vlaamsvredesinstituut.eu
(+33% t.o.v. 2014)

64

Keer aan het woord in de gedrukte pers

43

Keer aan het woord op radio en TV

OVERZICHT ADVIEZEN IN 2015

Advies over de aanpak
van stadsrellen 07/01/2015

Advies over het jaarlijks verslag
van de Vlaamse Regering
over de wapenhandel in 2013 5/03/2015

Advies over het jaarlijks verslag
van de Vlaamse Regering
over de wapenhandel in 2014 17/12/2015

EVALUATIERAPPORT VAN DE WETENSCHAPPELIJKE RAAD OVER 2015

De Wetenschappelijke Raad evalueert de kwaliteit van het onderzoek dat uitgevoerd is door het Vlaams Vredesinstituut en geeft de Raad van Bestuur en het Wetenschappelijk Secretariaat advies inzake belangrijke trends en onderzoek in vraagstukken over vrede en veiligheid.

Tijdens zijn vergadering van 10 maart 2016 besloot de Wetenschappelijke Raad om de beoordelingsprocedure die de voorbije jaren door de Raad werd gehanteerd, aan te passen. Gedetailleerde opmerkingen over afzonderlijke publicaties zullen in een vroeger stadium van het schrijfproces worden gedeeld, zodat de auteur(s) deze nog kunnen verwerken in de definitieve publicatie. De beoordeling van de finale, gepubliceerde rapporten zal zich richten op het algemene relevantie, ook met het oog op de bredere onderzoekswerk van het instituut. Net als in voorgaande jaren moedigt de Wetenschappelijke Raad publicaties in externe fora aan, maar evalueert ze deze niet formeel. Wel heeft de Wetenschappelijke Raad nota genomen van de in het algemeen hoge kwaliteit van de publicaties van de medewerkers van het Vlaams Vredesinstituut.

Hoewel het huidige evaluatierapport berust op de publicaties van het instituut als indicator voor kwaliteit zijn eigen seminars van het instituut en lezingen – en bijdragen van de onderzoekers aan andere evenementen – tevens belangrijke aspecten van haar werking: het is een positieve ontwikkeling dat deze groeien in aantal en ook thematisch verbreden.

De beoordeling van de Wetenschappelijke Raad volgt de vier thematische clusters van het instituut.

1. WAPENHANDEL EN -GEBRUIK

Onderzoek naar de wapenhandel en -productie staat centraal sinds de oprichting van het Vredesinstituut. Dit manifesteert zich in het grote aantal publicaties op dit gebied.

In 2015 publiceerde het Instituut zijn rapport over de Vlaamse buitenlandse wapenhandel in het voorgaande jaar (2014) in het Nederlands en een Engels vertaling van zijn rapport over de wapenhandel in 2013. Deze analyses zijn een unieke en zeer waardevolle bron voor iedereen die geïnteresseerd is in de ontwikkeling van de wapenhandel in Vlaanderen. De uitgebreide verzameling van relevante feiten en cijfers vormt de basis voor verder onderzoek.

Het Instituut publiceerde ook zijn jaarlijkse adviesnota over de Vlaamse wapenhandel die voortvloeit uit een decretale verplichting. Dit jaar benadrukt het instituut dat een aantal EU-richtlijnen geïmplementeerd werden op een manier die verder gaat in deregulering van de controle op wapenhandel dan de bepalingen van deze richtlijnen strikt genomen vereisen.

Zowel de rapporten als de adviesnota benadrukken daarnaast dat het nieuwe Vlaamse decreet van 2012 de hoeveelheid informatie die openbaar beschikbaar is, bijvoorbeeld over eindgebruikers, heeft verminderd. De Wetenschappelijke Raad stelt vast dat het nieuwe decreet van 2012 gevolgen heeft voor de vergelijkbaarheid van de gegevens van de Vlaamse wapenhandel. Op termijn kan dit uitmonden in een herziening van de structuur van het jaarrapport over buitenlandse wapenhandel.

In de afgelopen paar jaar, heeft het Instituut tijd en middelen geïnvesteerd in onderzoek naar vuurwapens in België en de Europese Unie. De twee rapporten gepubliceerd over dit onderwerp in 2015 tonen aan dat deze investering zijn vruchten afwerpt. Het verslag over wapenbezit in België is zeer actueel en tijdig, temeer omdat de recente terreur aanslagen illegale vuurwapens weer in de schijnwerpers en op de agenda hebben geplaatst, in het bijzonder in België. Het rapport *Gun Control in Belgium* doet uitstekend onderzoek naar de gevolgen van de Wapenwet van 2006 en over trends in vuurwapenbezit, -misdaad en gewelddadige overlijdens. In veel opzichten bouwt het rapport *Firearms and violent deaths in Europe* verder op het rapport *Gun Control in Belgium* door de vergelijking te maken met andere Europese landen, met name Oostenrijk en Zwitserland. Het biedt een uitstekend overzicht van de huidige kennis over vuurwapenbezit en vuurwapengeweld in heel Europa, alsmede van de state of the art van onderzoek dat op de relatie tussen de twee focust. De Wetenschappelijke Raad ziet vergelijkende studies als een veelbelovende piste voor verder onderzoek en stimuleert de onderzoekers om hier verder in te investeren.

Het onderzoek in deze cluster informeerde presentaties en de organisatie van evenementen voor vele verschillende belanghebbenden, zoals experts van de overheid, parlementsleden, academici en activisten. Dat het Instituut de jaarlijkse Europese bijeenkomst van COARM en ngo's gehuisvest heeft, is in het bijzonder vermeldenswaard.

2. OMGAAN MET CONFLICT EN GEWELD IN DE SAMENLEVING

Als gevolg van personeelwisselingen is het onderzoek in de cluster 'omgaan met conflict en geweld in de samenleving' niet in dezelfde mate gerijpt als dat rond wapenhandel en -gebruik. Voorgaand onderzoek naar de omgang met stedelijke rellen heeft zijn weg gevonden in een advies, maar de onderzoeksfocus is nadien veranderd. Dit komt tot uiting in het rapport "Omgaan met radicalisering". De focus op radicalisering is zinvol. In dit veld draagt het rapport geen origineel

onderzoek bij, maar brengt het actuele problemen samen die (zouden) moeten worden besproken. Dit is een belangrijke en legitieme stap met inachtneming van de huidige status van deze onderzoekscluster. De Wetenschappelijke Raad heeft een aantal werkpunten met betrekking tot toekomstige publicaties voorgesteld, zoals een nauwkeurigere vraag- en scherpstelling en preciezere definities van sleutelbegrippen.

3. OMGAAN MET DE HERINNERING VAN GEWELD UIT HET VERLEDEN

Deze onderzoekscluster heeft zich gericht op de herdenking van de Eerste Wereldoorlog en de herinneringspolitiek eromheen. Er waren geen nieuwe publicaties te evalueren in 2015. Dit weerspiegelt mede het feit dat deze onderzoekscluster hoogst actueel was vlak voor en tijdens de honderdste verjaardag van het begin van de oorlog.

In 2015 werd het voorgaande onderzoek over herinnerings en herdenkingspolitiek gedeeld in academische seminars en lezingen in binnen- en buitenland.

4. VREDE EN VEILIGHEID IN HET VLAAMS BUITENLANDS BELEID

De onderzoekscluster over vrede en veiligheid in het Vlaams buitenlands beleid is de meest recente. Het rapport 'Vredesopbouw en conflictpreventie in het Vlaamse buitenlandbeleid' is de eerste publicatie in deze nieuwe cluster. Het rapport slaagt er goed in het vredesopbouwbeleid en de activiteiten van de belangrijkste spelers zoals de Verenigde Naties en de Europese Unie in kaart brengen, het Vlaams beleid in deze context te situeren en de achtergrond te schetsen van het initiatief van de regering om haar buitenlands beleid te verrijken met een structurele aandacht voor vrede.

Dr. Wolfgang Wagner,
*voorzitter van de Wetenschappelijke Raad
van het Vlaams Vredesinstituut*

Het Vredesinstituut in 2015: organisatie & mensen

Het decreet: de handleiding voor het Vlaams Vredesinstituut

Het Vlaams Parlement legde in het oprichtingsdecreet van het Vlaams Vredesinstituut (7 mei 2004) vier opdrachten vast voor de paraparlementaire instelling: fundamenteel en actueel vredesonderzoek verrichten, informatiebronnen verzamelen en ontsluiten, voorlichten en het parlement en de regering adviseren.

Vredesonderzoek, zowel fundamenteel wetenschappelijk onderzoek als onderzoek dat inspeelt op de actualiteit, is de kernopdracht van het Vredesinstituut. Het uitgevoerde onderzoek moet bijdragen tot het bevorderen van vreedzame en rechtvaardige oplossingen van conflicten en tot het vestigen van de voorwaarden voor een duurzame vrede.

Het Vredesinstituut heeft ook de taak het Vlaams Parlement, het middenveld en het brede publiek te informeren over vrede en geweldpreventie, en over de resultaten van het uitgevoerde onderzoek. Bovendien dient het ook fora te creëren waar experts, beleidsmakers en middenveld elkaar ontmoeten rond vredesvraagstukken.

Tot slot formuleert het Vredesinstituut op vraag van het Vlaams Parlement en op eigen initiatief algemene

of specifieke adviezen. In het decreet wordt zijn adviesfunctie aan het Vlaams Parlement met betrekking tot het jaarlijks verslag van de Vlaamse regering over wapenhandel expliciet vermeld, maar het parlement kan ook in andere gevallen een beroep doen op de deskundigheid van het Vredesinstituut. Het Vredesinstituut zelf kan ten allen tijde op basis van zijn onderzoek adviezen formuleren.

Doelpubliek en missie

De vierledige opdracht van het Vredesinstituut richt zich op een breed doelpubliek. Als paraparlementaire instelling staat het instituut in eerste instantie ten dienste van het Vlaams Parlement; het ondersteunt het parlement bij zijn kerntaken. Onder andere bij het opstellen van decreten en het doeltreffend opvolgen en controleren van de uitvoerende macht met betrekking tot de in 2003 overgehevelde bevoegdheden inzake de in-, uit- en doorvoer van wapens ondersteunt het Vredesinstituut het Vlaams Parlement.

Het Vredesinstituut richt zich ook tot het middenveld en het brede publiek. Onder meer via de Raad van Bestuur heeft het Vredesinstituut een vinger aan de pols van het brede maatschappelijke middenveld in Vlaanderen: werkgevers, werknemers, academici, vredesbewegingen en politieke partijen.

DE MISSIE VAN HET VREDESINSTITUUT, OPNIEUW BEKRACHTIGD IN EEN STRATEGISCH PLAN 2015-2019 IS:

Om te werken aan een meer vredevolle samenleving, bij ons en wereldwijd, is het nodig vredesvraagstukken ten gronde te analyseren en, na een open debat, de nodige maatregelen te nemen. Het Vredesinstituut staat garant voor het aanleveren van grondige analyses, voor het informeren en organiseren van debat, en voor het aansturen op maatregelen voor het bevorderen van vrede en geweldpreventie door gedragen beleidsadvies.

De Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur van het Vredesinstituut bestaat uit 19 stemgerechtigde leden uit uiteenlopende hoeken van het Vlaamse middenveld. De leden hebben een mandaat van vijf jaar en worden benoemd door het Vlaams Parlement. Om een onafhankelijk instituut met een groot draagvlak en de nodige deskundigheid te verzekeren, wordt in het decreet een evenwichtige vertegenwoordiging bepaald: zes in eigen naam zetelende leden voorgedragen door de fracties in het Vlaams Parlement, drie leden op voordracht van de Vlaamse Interuniversitaire Raad, drie leden op voordracht van een vrijwillig samenwerkingsverband van Nederlandstalige vredesorganisaties en vier leden op voordracht van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. De aldus samengestelde Raad van Bestuur coöpteert nog drie leden. Bij de samenstelling van de Raad van Bestuur wordt het principe van evenwichtige vertegenwoordiging tussen mannen en vrouwen in advies- en bestuursorganen toegepast.

In 2015 werd de Raad van Bestuur opnieuw samengesteld voor een periode van 5 jaar. Mevrouw Mieke Vanhecke werd verkozen tot nieuwe voorzitter en de heer Dirk Rohtus tot nieuwe ondervoorzitter.

De samenstelling van de Raad van Bestuur was in 2015 als volgt:

Voor de politieke fracties:

Raf Burm
Annemie Charlier
Axel Delvoie
Dirk Rohtus (ondervoorzitter)
Reinhilde Van Moer
Diane Verstraeten

Voor de VLIR:

Prof. Dr. Berber Bevernage
Prof. Dr. Ann Pauwels
Prof. Dr. Tom Sauer

Voor de vredesbewegingen:

Philippe Haeyaert
Brigitte Herremans
Pieter Van Eecke

Voor de SERV:

Jan Boulogne
Patrick Develtere
Els Dirix
Steven Luys

Gecoöpteerd:

Bilal Benyaich
Filip Reyniers
Mieke Van Hecke (voorzitter)

De Wetenschappelijke Raad

Gezien wetenschappelijk werk een basispijler in de werking van het Vredesinstituut is, werd in het decreet in een Wetenschappelijke Raad voorzien die de Raad van Bestuur en het Wetenschappelijk Secretariaat inhoudelijk bij de onderzoeksactiviteiten ondersteunt. Als internationaal samengesteld adviesorgaan evalueert de Wetenschappelijke Raad de kwaliteit van het onderzoek van het Vredesinstituut, geeft hij de Raad van Bestuur en het Wetenschappelijk Secretariaat advies over belangrijke trends in het onderzoek inzake vrede en veiligheid en kan hij, gezien zijn deskundigheid, geraadpleegd worden voor het lopende onderzoek.

De Wetenschappelijke Raad is samengesteld uit de voorzitter van de Raad van Bestuur, acht binnen- en buitenlandse specialisten afkomstig uit academische middelen en niet-gouvernementele organisaties en de directeur van het Vredesinstituut. De Raad van Bestuur benoemt de leden van de Wetenschappelijke Raad voor vijf jaar. De Wetenschappelijke Raad vergadert in regel twee keer per jaar.

In 2015 werd de Wetenschappelijke Raad opnieuw samen gesteld met volgende leden:

- Dr. Sybille Bauer – Directeur van het Dual-use and Arms Trade Control Programme van SIPRI.
- Prof. Dr. J. Peter Burgess – Professor aan de Ecole Normale Supérieure in Parijs en Adjunct-Professor aan de Universiteit van Kopenhagen.
- Prof. Dr. Huub Dijstelbloem – Professor Wetenschapsfilosofie en

Politiek aan de Universiteit van Amsterdam.

- Prof. Dr. Brad Evans – Director of Histories of Violence project and Senior Lecturer at the University of Bristol.
- Prof. Dr. Elise Féron – Universitair onderzoeker en docent aan de Universiteit van Tampere (Tampere Peace Research Institute).
- Prof. Dr. Keith Krause – Professor aan het Graduate Institute of International and Development Studies in Genève.
- Dr. Marcel Maussen – Assistent Professor bij het Instituut voor Migratie en Etnische Studies van de Universiteit van Amsterdam.
- Prof. Dr. Antoon Vandevelde – Professor bij het Centrum voor Ethiek, Sociale en Politieke Filosofie van de KU Leuven.
- Prof. Dr. Wolfgang Wagner – Senior Lecturer aan het Departement Politieke Wetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam (VU).

Het Wetenschappelijk Secretariaat

Het Wetenschappelijk Secretariaat is het operationele centrum van het Vredesinstituut. In de kantoren in het Huis van Vlaamse Volksvertegenwoordigers zijn de onderzoekers aan het werk, wordt het documentatiecentrum uitgebouwd en adviezen voorbereid.

In 2015 waren bestond het Secretariaat uit volgende medewerkers:

Directeur

Tomas Baum

Onderzoekers

Lore Colaert (vanaf oktober 2015)

Sara Depauw

Nils Duquet

Jorg Kustermans (tot mei 2015)

Maarten Van Alstein

Didier Verbruggen (maart-augustus 2015)

Communicatie & Coördinatie

Wies De Graeve

Office Manager

Margarida Ferro

**vlaams
vredesinstituut**

Leuvenseweg 86, 1000 Brussel

tel. +32 2 552 45 91

fax +32 2 552 44 08

vredesinstituut@vlaamsparlement.be

www.twitter.com/vredesinstituut

www.vlaamsvredesinstituut.eu

© fotografie: Wouter Van Vaerenbergh

vormgeving: Karakters

*“De les zit niet in het verleden
zelf, maar in het begrip van onze
omgang met wat voorbij is,,*

Tomas Baum,
Directeur

*Over het oorlogsverleden in een toespraak voor de Suid-Afrikaanse
Akademie vir Wetenskap en Kuns in Pretoria, oktober 2015*

vlaams
vredesinstituut

Het Vlaams Vredesinstituut is een onafhankelijk instituut
voor vredesonderzoek bij het Vlaams Parlement